

jednom i rijetkom predmetu iz ostavštine – *cameri obscuri* iz 1900. godine. Na kraju izložbe posjetitelji su mogli vidjeti, uz dio osobnoga inventara Antona Škabića, i njegov udžbenik *Anleitung zum Photographieren* iz 1896., fotografski aparat *Salon- und Reise-Apparat* s uložnim kazetama, kutije s originalnim staklenim pločama *Germania-Platten* iz 1910., fotografske kartone iz 1910. te prah za bljeskalicu *Lampi al Magnesio* s mjericom iz 1930.

Fotografski opus Antona Škabića vjerodostojno je svjedočanstvo o tome kako se odvijao život na istarskom selu, daleko od velikih svjetskih političkih i društvenih zbivanja, ali i pod njihovim utjecajem. Iznimno je važan za razvoj fotografije u Istri krajem 19. i prvoj polovici 20. stoljeća jer potvrđuje da kvalitetna i vrijedna fotografija nije bila nužno proizvodom uglednih i poznatih fotoatelijera i nagrađivanih fotografa iz raznih europskih fotografskih središta, već i fotoamatera koji su djelovali i u istarskim selima.

Obitelj Buršić-Matijašić donirala je sveukupnu ostavštinu Antona Škabića Povijesnom i pomorskom muzeju Istre, kojom je značajno obogatila njegov fundus Zbirke značajnih ličnosti. Fotografski opus Antona Škabića zasad je jedini takav u potpunosti sačuvan na ovim prostorima te predstavlja vrijedan izvor za proučavanje rane fotografije u Istri.

Gordana Milaković

Sve najbolje / Tanti auguri, izložba, Gradska knjižnica i čitaonica Pula, Pula, 24. prosinca 2012. – 12. siječnja 2013.

Projekt *Sve najbolje / Tanti auguri*, koji obuhvaća izložbu i katalog, organiziran je u suradnji nekoliko ustanova: Istarske kulturne agencije – Agenzia culturale istriana (IKA), Gradske knjižnice i čitaonice Pula – Biblioteca civica e sala di lettura di Pola i Povijesnoga i pomorskoga muzeja Istre – Museo storico e navale dell'Istria. Projekt je inicirala Nela Načinović, ravnateljica Gradske knjižnice i čitaonice Pula. Kao partneri na projektu sudjelovali su Etnografski muzej Istre, Muzej grada Pazina i Zavičajni muzej Poreštine. Autorica je koncepta izložbe *Sve najbolje / Tanti auguri* Tajana Ujčić, ravnateljica IKA-e, institucije čiji je prvenstveni cilj koordinacija djelovanja

istarskih ustanova u kulturi. Ovaj uspješno ostvaren projekt koji je povezo istarske muzeje i knjižnice prigodom božićnih i novogodišnjih blagdana upravo je primjer njezina djelovanja.

Izložba je predstavila posebna sredstva pisane komunikacije u 19. i 20. stoljeću – božićne i novogodišnje čestitke. Prva se čestitka pojavila u Engleskoj 1843., kada je John Callcott Horsley na zamolbu Henryja Colea ručno izradio ilustriranu kartu s prikazom obitelji okupljene oko raskošno opremljenoga blagdanskog stola. Ilustracija je bila dopunjena tekstem *A Merry Christmas and a Happy New Year to You*. Čestitka ulazi u masovnu upotrebu kao posebna vrsta poštanske karte oko 1870., kada započinje razvoj industrije papirnate galanterije. Njezin je razvoj tekao paralelno s razvojem razglednica i poštanskoga prometa. U početku ih se koristilo kao sredstvo komunikacije i čestitanja u krugu uže obitelji i prijatelja, a s vremenom se njihova upotreba proširila na poznanike, poslovne partnere i suradnike.

Gordana Milaković, kustosica Zbirke starih razglednica Povijesnoga i pomorskoga muzeja Istre za potrebe je ove izložbe izabrala iz fundusa istarskih muzeja ukupno 19 čestitki, koje potječu iz vremena od početka 20. stoljeća do njegovih 70-ih godina. Važno je istaknuti da istarski muzeji svoje zbirke obogaćuju prvenstveno čestitkama koje su nastale ili su bile u optjecaju u Istri. Forma čestitki identična je formi razglednica. Riječ je poštanskim kartama pravokutnoga oblika izrađenima na kartonu. Na aversu se nalazi ilustracija, a na reversu je prostor predviđen za adresu i tekst poruke pošiljatelja. Kod božićnih i novogodišnjih čestitki posebno su kao elementi vizualnoga sadržaja važni ilustracija i natpis. Ilustracije čine pojedinačni motivi ili prizori simboličnoga značenja – djetelina, praščić, idilični zimski pejzaž, grad pod snijegom, prizor Kristova rođenja, božićno drveće, grana jele, djeca s poklonima. Sadržaj ilustracije nadopunjuje natpis koji prenosi poruku s najboljim željama povodom Božića ili Nove godine, istaknut stiliziranom i raskošnom tipografijom.

Najstarija je čestitka na izložbi bila iz 1903., s prikazom elegantno odjevene žene koja drži košaru s praščićima i štap s mašnom, iz fundusa Zavičajnoga muzeja Poreštine. Motiv praščića, kao simbola sreće, bio je čest na čestitkama početkom 20. stoljeća. Ispod ilustracije otisnut je natpis na talijanskom jeziku, koji prenosi poruku povodom proslave Nove godine. Najmlađa je čestitka iz 1974., s prikazom tipično novogodišnjih motiva – boce šampanjca, papirnatih ukrasa, čaše, svijeće i lista kalendara na kojem

je istaknut 1. siječnja, iz fundusa Etnografskoga muzeja Istre.

Posebno su zanimljive čestitke s fotografijama poznatoga pulskog fotografa Alojza Orela iz 1960-ih, iz fundusa Povijesnoga i pomorskoga muzeja Istre. One se sastoje od crno-bijele fotografije s motivom Arene ili trgovačke luke pod snijegom, koja je istaknuta linijskim okvirom. Uz okvir stoji tekst čestitke na hrvatskom i nekoliko stranih jezika.

Bez obzira na vrijeme nastanka, ove čestitke imaju dvostruku vrijednost. Prva je njihova umjetnička vrijednost, koja se odnosi na kvalitetu izrade, ali one imaju i duhovnu vrijednost, koja se odnosi na poruku koju prenose. Bez obzira na kompoziciju i oblik, sve prenose poruke istoga sadržaja – želje za zdravljem, blagostanjem, srećom, mirom u obitelji i šire.

Uz čestitke, izloženi su bili i stari božićni ukrasi (kuglice, svijeće), koji su za izložbu posuđeni iz privatnih obiteljskih kolekcija. Posebno su zanimljive i vrijedne staklene kuglice, stare više od sto godina, koje su otkrivene na tavanu jedne crkvice baljanske župe. U želji i namjeri da se očuva uspomena na tradicionalne običaje koji pomalo nestaju prikazan je i kratak videouradak izrade istarskoga *tića* – kolača u obliku ptice. Autor je uratka Noel Šuran, a kolač je u svrhu dokumentiranja izradila Milka Šajina iz Lindara.

Cilj izložbe nije bio prikaz povijesnoga razvoja čestitke kao posebne vrste poštanske karte, nego oblika njezine pojave i primjene kao pisane poruke na prostoru Istre, gdje se koristila uz tradicionalno usmeno čestitanje. Izložba potvrđuje i ističe kako oba vida čestitanja, bilo putem pisanih čestitki ili pučkih izvedbenih običaja, imaju izuzetnu vrijednost i važnost za povijest kulture ovih prostora.

Izložba je popraćena dvojezičnim katalogom koji je uredila kustosica Gordana Milaković. Katalog se sastoji od uvodnoga teksta „Čestitanje Božića i Nove godine od pučkih običaja do pisanih čestitki“ Ivone Orlić, kustosice u Etnografskom muzeju Istre, nekoliko primjeraka koledara (usmenih čestitki) i kataloga muzejskih predmeta, odnosno čestitki. Katalog broji ukupno 19 kataloških jedinica koje pružaju informaciju o grafičkom rješenju pojedine čestitke, sadržaju pisane poruke, izdavaču, fotografu te mjestu i vremenu nastanka. Oblikovanje izložbe i kataloga potpisuje Oleg Šuran. Izložba je nakon Pule gostovala u gradskim knjižnicama u Poreču, Pazinu, Labinu, Buzetu i Novigradu.

Lana Skuljan Bilić